

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

TURVALLISUUSSUUNNITELMA PÄIVÄKOTI PÄIVÄNPAISTEeseen

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Satu Ruusunen
Pirjo Teräväinen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

RUUSUNEN SATU & TERÄVÄINEN PIRJO:

Turvallisuussuunnitelma päiväkotia Päivänpaisteeseen

Sosionomin (amk) suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 36 sivua, 2 liitesivua

Kevät 2014

TIIVISTELMÄ

Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin päiväkotia Päivänpaisteeseen.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä päiväkodin turvallisuutta ja selvittää päiväkodin riskejä turvallisuusjohtamisen näkökulmasta. Tavoitteena oli tuottaa käytännönläheinen turvallisuussuunnitelma päiväkotia Päivänpaisteen henkilökunnan käyttöön. Se voi toimia henkilökunnan työkaluna päivittäisessä työssä sekä uusien työntekijöiden perehdytyksen tukena.

Opinnäytetyön tuotteena syntyi päiväkodin turvallisuussuunnitelma, joka antaa ohjeistuksen erilaisiin riskitilanteisiin päiväkodin henkilöstölle. Opinnäytetyössä hyödynnettiin Learning café -menetelmää päiväkodin riskien selvittämiseen. Aihealueet olivat: henkilöriskit, toimintariskit, omaisuusriskit, tietoriskit ja muut riskit. Lisäksi aineistona käytettiin valmiina olleita ohjeita ja ohjeistuksia, joita muokattiin päiväkodin viikkopalaverissa saadun palautteen pohjalta. Turvallisuussuunnitelma sisältää päiväkodin esittelyn, lainsäädännön, johon turvallisuussuunnitelma pohjautuu sekä ohjeistuksia.

Turvallisuussuunnitelma tehtiin yhteistyössä päiväkotia Päivänpaisteen henkilökunnan, johdon ja sidosryhmien kanssa. Turvallisuussuunnitelma on tällä hetkellä kansiomuodossa, mutta se on tarkoitus saada kunnan kotisivuille sitten, kun kunnan sivistyslautakunta on sen hyväksynyt. Jatkossa päiväkotia Päivänpaisteen lähi-esimiehen tehtävänä on päivittää turvallisuussuunnitelmaa tarvittaessa tai ainakin vuosittain.

Asiasanat: päivähoito, riskit, turvallisuusjohtaminen, turvallisuussuunnitelma

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

RUUSUNEN SATU & TERÄVÄINEN PIRJO:

A safety plan of the day care centre Päivänpaiste

Bachelor's Thesis in Social Services 36 pages, 2 pages of appendices

Spring 2014

ABSTRACT

The aim of our study was to increase the safety of the daycare centre Päivänpaiste and to anticipate its risks from the point of view of safety management. In addition, its purpose was to draw a pragmatic safety plan for the staff of the daycare centre Päivänpaiste. It is meant to be used as a tool in their daily work as well as a means of supporting the familiarization of new employees. It also gives instructions for the staff on how to deal with various hazards that may be encountered at work.

In our study we used a Learning Café – method to work out what the potential risks for the daycare might be. Among the hazards that were assessed were personal, operational, material and other possible risks as well as risks concerning privacy protection. In addition, existing rules and instructions were used as a basis of our material. This material was revised in the weekly meetings of the daycare centre where feedback from the staff was gathered.

The safety plan includes the introduction of the daycare centre, the legislation on which the safety plan is based as well as some instructions. It was made in cooperation with the staff of Päivänpaiste, the management and various interest groups. At the moment it is available in printed form in a binder, but it will be published on the home pages of Hämeenkoski municipality as soon as it has been approved by the local board of education. In the future it will be the task of the day-care centre Päivänpaiste to revise it at least once a year or whenever necessary.

Key words: daycare, risks, safety management, safety plan

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	PÄIVÄKOTI PÄIVÄNPAISTE	3
3	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TIEDONHANKINTA	5
4	TURVALLISUUS PÄIVÄHOIDOSSA	7
4.1	Päivähoidon turvallisuussuunnitelma	9
4.2	Kuuden Koon Malli tapaturmien ehkäisemiseksi	10
4.3	Päivähoidon riskien määrittelyä	11
4.4	Turvallisuusjohtaminen osana esimiestyötä	14
4.5	Päivähoidon turvallisuussuunnitelmaan liittyvää lainsäädäntöä	16
5	TURVALLISUUSSUUNNITELMA - IDEASTA TUOTTEEKSI	19
5.1	Turvallisuussuunnitelman valmistelun työvaiheet	19
5.2	Päiväkodin työilta ja jatkotyöskentely	21
5.3	Tuotoksen esittely	25
5.4	Prosessin arviointia	27
6	POHDINTA	29
	LÄHTEET	33
	LIITTEET	37

1 JOHDANTO

Lasten ja nuorten turvallisuuden parantaminen sekä tapaturmien ehkäiseminen nostettiin Euroopan tason ohjelmissa yhdeksi prioriteettialueeksi vuonna 2004, kun Euroopan Unionin rahoittama projekti ”Child Safety Action Plan (CSAP) lähti käyntiin. Kansallisten ohjelmien tekemistä pidettiin keskeisimpänä keinona sekä tapaturmien että väkivallan ehkäisyssä. Sen vuoksi myös Suomi lähti projektiin mukaan toisessa vaiheessa ja sai sen kautta sekä asiantuntija- että myös taloudellista tukea Kansallisen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelman laatimiseen. Tämä ohjelma on antanut pitkän tähtäimen suuntaviivat lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisemiseksi tehtävälle työlle. Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma on laaja, koska se sisältää noin 200 toimenpide-ehdotusta 15 eri osa-alueelta ja ehdotukset ovat hyödynnettävissä niin kansallisessa, alueellisessa kuin paikallisessakin työssä. (Markkula & Öörni 2009, 17 - 18.)

Päivähoidon turvallisuuden on tutkimuksissa katsottu olevan vähintään yhtä turvallista kuin lasten kotihoidon. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2007 kunnallisessa päivähoidossa oli noin 195 000 lasta, joista 140 000 päiväkodissa ja 50 000 perhepäivähoidossa. Päiväkoti on yleisin varhaiskasvatusympäristö alle kouluikäisillä lapsilla. Päiväkodeissa tavallisimmat tapaturmat ovat kaatuminen ja putoaminen ja suurin osa tapaturmista sattuu päiväkotien piha-alueilla. Riittävä valvonta onkin tärkein osa päivähoidon tapaturmien ehkäisyä ja se edellyttää, että lasten ja koulutetun henkilöstön suhdeluku on asetusten mukainen. (Markkula & Öörni 2009, 88 - 89.)

Vuonna 2008 julkaistiin Päivähoidon turvallisuusopas, jossa määritellään suuntaviivat päivähoidon turvallisuustyölle. Päivähoidon turvallisuussuunnitelma on laajempi kuin pelastussuunnitelma ja se tähtää kokonaisturvallisuuden parantamiseen. (Markkula & Öörni 2009, 90.) Päivähoidon turvallisuustyön tulee sen mukaan olla määrätietoista, järjestelmällistä suunnittelua ja käytännön toteutusta, joka tähtää varhaiskasvatusympäristön, lasten ja henkilöstön turvallisuuden ja hyvinvoinnin kehittämiseen ja ylläpitämiseen riskien hallinnan keinoin joka päivä (Saarsalmi 2008, 3).

Opinnäytetyömme tarkoituksena on parantaa päivähoiton turvallisuutta sekä henkilökunnan että lasten kannalta katsottuna. Tavoitteenamme on tehdä opinnäytetyönä turvallisuussuunnitelma Hämeenkoskella sijaitsevaan päiväkoti Päivänpaisteeseen. Päiväkoti on aloittanut toimintansa tammikuussa 2012 eikä sinne vielä ole laadittu kyseistä suunnitelmaa.

Opinnäytetyömme näkökulma aiheeseen on turvallisuusjohtaminen, joka on suhteellisen uusi käsite päivähoiton puolella. Päiväkodin johtajalla on toiminnan turvallisuudesta kokonaisvastuu, mutta turvallisen päivähoiton toteutumisessa on olennaista henkilökunnan osallistuminen ja sitoutuminen. Tämä voidaan tehdä mahdolliseksi tunnistamalla riskit ja varautumalla niihin ennaltaehkäisevästi.

Turvallisuusjohtamisessa on tärkeää muistaa se, että päiväkotitoiminta tarvitsee onnistumisia, sillä vain niiden kautta voi syntyä se turvallisuuden tunne, jonka varaan ”unelmien päiväkoti” voi rakentua. Työyhteisössä jokaisen työntekijän pitäisi voida siten olla oma itsensä ilman epäonnistumisen pelkoa, häpeää ja syyllisyyden tunnetta. Tähän turvallisuuden tunteeseen pääsemiseen tarvitaan vankka perusta, toiminta-ajatus, jonka ympärille päiväkoti rakentuu.

(Kokljuschkin 2001, 29.)

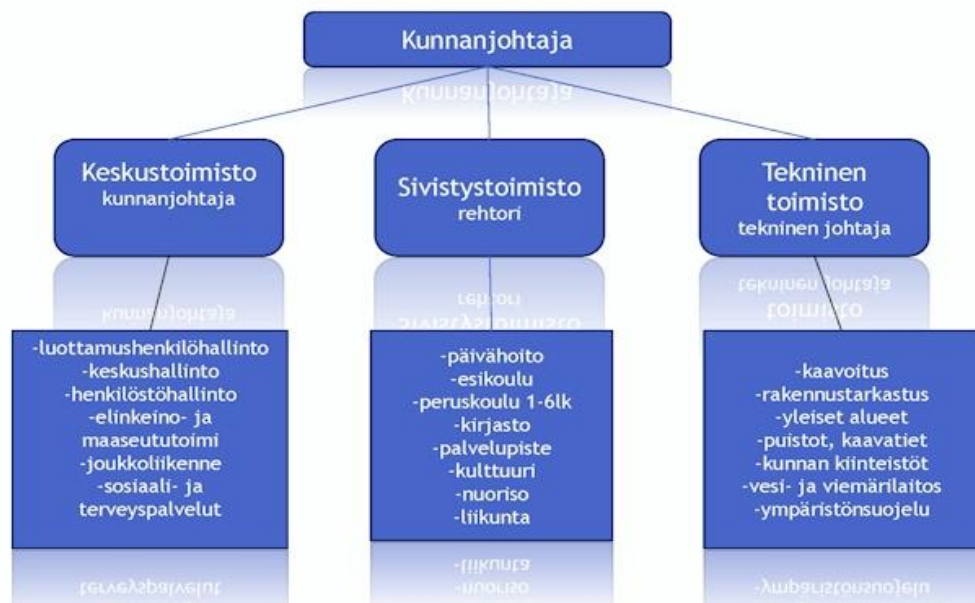
2 PÄIVÄKOTI PÄIVÄNPAISTE

Päiväkoti Päivänpaiste sijaitsee Hämeenkosken kunnassa, jossa on noin 2100 asukasta. Vuonna 2006 tapahtuneessa organisaatiomuutoksessa kunnan sosiaali- ja terveystoimi siirtyi liikelaitos Oivan hallinnoimaksi ja varhaiskasvatus liitettiin kunnan sivistystoimeen. Kunnassa toimi kaksi päiväkotia ja yksi kunnallinen perhepäivähoitaja. Esikoulu oli jo aiemmin siirretty sivistystoimen alaiseksi toiminnaksi. Kuviossa 1 on kuvattu Hämeenkosken kunnan tämän hetkinen henkilöstöorganisaatio. Sivistystoimen organisaation johtaja on koulun rehtori, jolla on myös opetusvelvollisuus. Hänen alaisenaan on päiväkodin johtaja / perhepäivähoidon ohjaaja, jolle kuuluu hallinnollisten tehtävien lisäksi toimiminen lastentarhanopettajana vuorohoitoryhmässä. Pienessä kunnassa matala organisaatio edellyttää viranhaltijoiltaan laajoja toimenkuvia ja monipuolista osaamista. (Organisaatio 2013.)

Päiväkodin henkilöstöön kuuluu 15 työntekijää, joista viisi on lastentarhanopettajaa, kahdeksan hoitajaa, joista yksi on oppisopimuksella palkattu samoin kuin toinen kahdesta päiväkotiapulaisesta. Henkilökuntamitoitus yksikössä on asetuksen lasten päivähoidosta (239/1973) § 6:n mukainen eli alle 3 -vuotiaiden ryhmässä on lastentarhanopettaja sekä kaksi hoitajaa ja lisäksi työkokeilussa nuori henkilö, jota ei ole laskettu henkilöstömitoitukseen. 3 - 5 -vuotiaiden ryhmässä, on erityislasterhanopettaja, lastentarhanopettaja sekä kaksi hoitajaa, joista toinen on ryhmäavustajan nimikkeellä, koska tässä ryhmässä on myös erityislapsia. Vuororyhmässä, jossa lapset ovat iältään 1 - 5 -vuotiaita, toimii kaksi lastentarhanopettajaa sekä neljä hoitajaa, jotka tekevät vuorotyötä. Ruoka toimitetaan päiväkotiin koulun keittiöltä ja koulusihteeri huolehtii myös päiväkodin laskutukseen liittyvistä toimitotöistä.

Uusi päiväkotitoiminta valmistui marraskuussa 2011. Uusiin tiloihin yhdistyi kaksi päiväkotia ja toiminta Päivänpaisteeksi nimetyssä päiväkodissa alkoi tammikuussa 2012. Päiväkodissa on tilat neljälle lapsiryhmälle. Hoitopaikkoja on 75: lle lapselle, mutta aloitettaessa päivähoitolapsia oli vain 57, joten yhden ryhmän tilat voitiin antaa esikoululaisten aamu- ja iltapäiväryhmän käyttöön. Päiväkoti rakennettiin olemassa olevaa tarvetta suuremmaksi, koska kuntapäätäjät toivoivat uuden rakennuksen houkuttelevan lapsiperheitä kuntaan.

Henkilöstöorganisaatio

Kuvio 1. Hämeenkosken kunnan henkilöorganisaatio (Organisaatio 2013).

Päiväkodissa tulee vastaan monenlaisia tilanteita, joissa henkilökunta joutuu arvioimaan niihin liittyviä riskitekijöitä. Työntekijöiden on tiedostettava nämä riskit, jotta niitä voitaisiin hallita ja ehkäistä (Levä 2003, 33). Päivähoidon ammattilaisilla on ammatillista epävarmuutta siitä, miten eri tilanteissa tulisi toimia. Työntekijän pitäisi toimia juridisesti oikein, mutta myös lapsen parhaaksi. (Mahkonen 2012, 22.) Päivähoidon turvallisuussuunnitelmassa arvioidaan toiminnan vaaratekijät ja selvitetään riskit ottamalla huomioon päivähoitoa säätelevät lait, päiväkodin työsuojelun toimintaohjelma sekä työterveyshuollon työpaikkaselvitykset. (Saarsalmi 2008, 22.)

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TIEDONHANKINTA

Opinnäytetyömme tarkoituksena on parantaa päivähoidon turvallisuutta sitouttamalla turvallisuusajatteluun koko henkilökunta, päivähoitolapset vanhempineen sekä kunnan ylin johto ja luottamushenkilöt.

Opinnäytetyömme tavoitteena on tehdä päiväkotit Päivänpaisteeseen turvallisuussuunnitelma, joka osaltaan vähentää erilaisiin vaara- ja riskitilanteisiin liittyvää epävarmuutta, antamalla henkilökunnalle niihin selkeitä toimintaohjeita. Ohjeistuksella voidaan estää onnettomuuksia ja suojella vaaroilta toteaa Levä (2003, 33) väitöskirjassaan. Turvallisuussuunnitelma tekee näkyväksi päiväkotityön vaativuuden niillekin, jotka eivät tunne päiväkodin arkea eli esimerkiksi kunnan päättäjille sekä lasten vanhemmille.

Opinnäytetyömme näkökulmaksi valittu turvallisuusjohtaminen on käsitteenä uusi päivähoitossa ja siksi mielenkiintoinen. Pyrimme löytämään toimintatapoja, joilla kaikki työntekijät saadaan kiinnostumaan aiheesta ja ottamaan vastuuta päiväkodin turvallisuudesta. Turvallisuussuunnitelma tehdään sekä kansioksi, jotta se on helposti henkilöstön saatavilla että sähköiseen muotoon päivittämisen helpottamiseksi. Tavoitteena on saada sähköinen turvallisuussuunnitelma myös kunnan kotisivuille, jossa se on päiväkodissa hoidossa olevien lasten vanhempien luettavissa ja myös muiden kuntalaisten nähtävillä. Turvallisuussuunnitelmaan kootaan turvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä, päiväkodin yhteystiedot ja lapsiryhmien kuvaukset, lyhyt esittely turvallisuudesta ja turvallisuuteen liittyviä ohjeita ja ohjeistuksia päiväkodin erilaisiin tilanteisiin, joissa on tärkeää toimia johdonmukaisesti sekä tehdä nopeita päätöksiä, miten niissä toimitaan. Näitä tilanteita ovat erilaiset lasten tai työntekijöiden tapaturmat, lapsen katoaminen, tulipalo ym. Jokapäiväisiin ohjeisiin kuuluvat piha- ja sisäsäännöt, tietoturvaohjeet sekä ohjeet lasten tuonti- ja hakutilanteisiin.

Tämä turvallisuussuunnitelma pyrkii lisäämään päiväkodin turvallisuutta, kun siihen jatkossa lisätään myös säännöllinen koulutus ja harjoitukset sekä suunnitelman vuosittainen päivittäminen. Turvallisuussuunnitelma toimii myös osana uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehdyttämistä ja sen avulla voidaan lisätä myös lasten vanhempien tietämystä turvallisen päivähoiton toteutumisesta.

Vilkan ja Airaksisen (Vilka & Airaksinen 2003, 41 - 43) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä tulee pystyä liittämään teoreettinen tieto käytännön ammatilliseen osaamiseen. Olemme valinneet teoreettiseksi näkökulmaksemme opinnäytetyöhömmä turvallisuusjohtamisen, johon liittyvät tiiviisti päivähoitoa ohjaavat lait ja säädökset sekä riskit ja niiden arviointi. Lisäksi käsittelemme teoriaosassa päivähoiton turvallisuuteen ja turvallisuussuunnitelmaan liittyvää tutkimustietoa.

Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ovat päivähoito, turvallisuusjohtaminen ja riskit. Tiedonhaun kriteereinä olivat: tutkimuksen tai artikkelin pitää olla väitöskirja, pro gradu tai YAMK -opinnäytetyö. Tutkimuksen tai artikkelin kieli tuli olla suomi tai englanti. Poissulkukriteerinä olivat tutkimuksen julkaisuvuosi ennen vuotta 2003. Tiedonhaun tulokset on kuvattu liitteessä (LIITE 1).

4 TURVALLISUUS PÄIVÄHOIDOSSA

Lasten ja nuorten turvallisuutta eri maissa on alettu kansainvälisesti tarkastella ja vertailla vuonna 2004, kun Euroopan Unionin rahoittama projekti ”Child Safety Action Plan (CSAP) lähti käyntiin. Tässä kaksivaiheisessa projektissa oli vuosina 2004 - 2007 mukana 18 maata ja vuosina 2007 - 2010 jo 26 maata. Projektin tarkoituksena oli kehittää kansallisia, hallitusten tukemia turvallisuussuunnitelmia sekä lisätä tietoisuutta lasten tapaturmista ja niiden ehkäisystä. Suomi lähti projektiin mukaan toisessa vaiheessa, kun sosiaali- ja terveysministeriössä oli jo helmikuussa 2006 asettanut päivähoiton turvallisuustyöryhmän, jonka tarkoituksena oli kartoittaa päivähoitoon liittyviä uhkia ja vaaroja sekä ehdottaa niiden ehkäisemiseksi toimenpiteitä, joihin olisi kiinnitettävä huomiota päivähoiton turvallisuuden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. (Saarsalmi 2008, 4; Action Planning for Child Safety 2010, 3 - 4.)

Vaikka CSAP -projekti loppuikin, jatkaa European Child Safety Alliance of EuroSafe jäsenmaidensa tukemista ja niiden turvallisuussuunnitelmien kehittämistä edelleen. Uusi TACTICS -projekti antaa mahdollisuuden seurata eri maiden turvallisuustyön toteutumista. Tähän projektiin osallistuu Euroopassa 31 maata, joiden on tarkoitus ottaa mallia toistensa hyvistä käytännöistä lasten ja nuorten turvallisuuden kehittämisessä. Projektissa on laadittu lasten turvallisuuskortit, jotka sisältävät standardeihin perustuvat 102 indikaattoria, joiden perusteella voidaan mitata turvallisuuden toteutumista eri maissa. Näitä indikaattoreita ovat muun muassa palovammat, tukehtuminen, liikenne- ja hukkumisonnettomuudet. Vertailussa Suomi on varsin turvallinen maa, sillä se sijoittui ensimmäiseksi 31 maan joukossa. (MacKay & Vincenten 2012 .)

Suomalaisella päivähoitojärjestelmällä on varsin turvallinen maine, koska varhaiskasvatustyö pohjautuu moniin lakeihin, joiden tarkoituksena on taata lapsille turvallinen kasvuympäristö. Palosaaren ja Saarsalmen (2006, 11) mukaan päivähoitossa tapahtuneet onnettomuudet, tapaturmat ja lasten katoamistapaukset ovat kuitenkin nousseet mediassa keskusteluun viime vuosien aikana, kun on pohdittu, kuinka hyvin päivähoitossa on huomioitu riskitekijät ja miten ne huomioidaan suunniteltaessa uusia tiloja ja toimintaa. Tilastollisesti päivähoitossa tapahtuneista tapaturmista on kuitenkin tietoa melko vähän. Vuosina 2006 - 2008 päiväkodeissa

sattuneista tapaturmista sairaalan vuodeosastoilla hoidettiin vuosittain vain noin 137 alle 7 -vuotiasta lasta, kun saman ikäisten tapaturmia hoidettiin kaikkiaan noin 2500. Yleisimmin tapaturmat sattuivat siis lasten kodeissa. (Piste tapaturmille 2013.)

Paananen (2006) toteaa, että sekä lapset että vanhemmat pitävät päivähoitossa fyysistä turvallisuutta tärkeänä. Lapsille turvallisuus merkitsi sitä, että saa leikkirauhan, eikä kukaan häiritse heidän leikkiään tai kiusaa heitä. Vanhemmat taas pitivät tutkimuksessa fyysistä turvallisuutta perustana, jolla luodaan kasvuedellytykset lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Vanhemmat kiinnittivät huomiota toimintavälineiden ja sisä- ja ulkotilojen turvallisuuteen. Uhkatekijöinä turvallisuudelle lasten vanhemmat pitivät ajoittain henkilöstön vähäistä määrää lapsilukuun nähden sekä liian suuria lapsiryhmiä. (Paananen 2006, 71.)

Samansuuntaisia tuloksia esittävät myös Palosaari ja Saarsalmi (2006). Heidän mukaansa päiväkotilasten vanhemmat antavat positiivista palautetta päiväkotien henkilöstölle, mutta ovat huolissaan henkilöstön riittävydestä. Esimerkiksi piha-valvonnassa vanhemmat ovat kokeneet, ettei henkilökuntaa aina ole tarpeellista määrää ja vanhemmat ovat siksi huolissaan myös päiväkodin henkilökunnan työssä jaksamisesta ja valppauden tasosta. Palosaari ja Saarsalmi (2006) totesivat toisaalta, ettei henkilökunta kuitenkaan nostanut esiin valppauden tasoon tai työssä jaksamiseen liittyviä teemoja kyselyssä. Sen sijaan henkilökunnan määrä suhteessa lasten lukumäärään oli mainittu joissakin henkilökunnankin vastauksissa ja henkilökunta oli huolissaan päiväkotien pysäköintialueiden turvallisuudesta, koska ne ruuhkautuvat, kun lapsia haetaan ja tuodaan samoihin aikoihin. Erityisesti sekä vanhemmat että henkilökunta nostivat vaaranpaikaksi porttien auki jäämisen, koska ne olivat liian helppoja avata. (Palosaari & Saarsalmi 2006, 34 - 35, 37.)

Paanasen (2006) tekemän kyselyn tuloksissa todettiin, että vanhemmat odottavat päivähoiton henkilöstöltä turvallisuutta ja luotettavuutta. Päivähoidon henkilökunnan pysyvyys on tutkimuksen mukaan edellytys vanhempien turvallisuudentunteen syntymiselle, koska henkilökunnan tuttuutta pidettiin tärkeänä. Palosaaren ja Saarsalmen (2006) näkemyksen mukaan turvallisuuskysymyksistä pitäisi keskustella lasten vanhempien kanssa nykyistä enemmän. Lasten vanhemmat

kokivat, etteivät ole saaneet tietoa päiväkodin turvallisuusasioista. Toisaalta henkilökunta taas oli kokenut antaneensa tietoa turvallisuusasioista. Molempien tahojen näkemyksenä olikin, että olisi hyvä olla yhteisiä palo- ja pelastusharjoituksia, joihin osallistuisivat sekä aikuiset että lapset (Paananen 2006, 72; Palosaari & Saarsalmi 2006, 37.)

4.1 Päivähoidon turvallisuussuunnitelma

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.2.2006 päivähoiton turvallisuustyöryhmän, jonka tavoitteena oli kartoittaa päivähoitoon kohdistuvia uhkia ja vaaroja, selvittää niistä aiheutuvia ongelmia ja kehitellä toimenpiteitä, joilla niitä voitaisiin ennaltaehkäistä. Toimikunnan työn pohjalta syntyi opas ”Päivähoidon turvallisuussuunnittelu” vuonna 2008. Tämä opas on tarkoitettu pohjaksi päiväkotien turvallisuussuunnitelman laadintaan. (Saarsalmi 2008, 3 - 8.)

Päivähoidon turvallisuussuunnitelma on laajempi kuin pelastussuunnitelma, sillä sen tarkoituksena on parantaa ja ylläpitää kokonaisturvallisuutta. Turvallinen toimintayksikkö pitää sisällään hoidossa olevien lasten lisäksi myös siellä työskentelevän henkilöstön, satunnaisesti käymässä olevat henkilöt, toimintayksikön ulko- ja sisätilat sekä ympäristön ja toimintavälineet. Näiden lisäksi myös henkiset tekijät, tiedonhallinta, resurssit sekä toiminnan laatua ja vastuuta koskevat seikat, on otettava huomioon turvallisuussuunnitelmaa laadittaessa. Päivähoidon turvallisuussuunnittelu tukeutuukin lasten päivähoitoa, henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia, kulutustavaroita ja kuluttajapalveluita, terveydensuojelua, elintarviketurvallisuutta, työturvallisuutta, työsuojelua sekä pelastustoimintaa koskeviin lakeihin ja asetuksiin. (Saarsalmi, 2008, 13 - 22.)

Hyvä turvallisuussuunnitelma pitää sisällään helppotajuisia ja lyhyitä ohjeita, kuinka hätätilanteissa tulee toimia. Niillä voidaan ohjata toimimaan ainakin oikean suuntaisesti sekavassakin tilanteessa. Se voi toimia myös muistilistana asioista, jotka ainakin tulisi huomioida. Edellytyksenä onkin, että työntekijät ovat tietoisia suunnitelman olemassaolosta. Heidät pitää perehdyttää siihen hyvin, jotta kaikki ovat selvillä ohjeen keskeisestä sisällöstä. Näin varmistetaan, että työntekijät osaavat toimia äkillisessä tilanteessa samalla tavalla ja tiedostavat myös, mitä toiset tekevät. Henkilöstön sitouttamisen kannalta onkin tärkeää, että

työkäytäntöjä luodaan ja kehitetään yhteistyössä. (Ristioja & Tamminen, 2010 22, 42 - 43.)

Englantilaisessa turvallisuussuunnitelmaoppaassa varhaiskasvatuksen asiantuntija Sandy Green korostaa esipuheessaan päiväkotien johtajien vastuuta turvallisuustiedon jakamisessa työntekijöille. Edelleen kirjan tekijä Parker (2006) pitää tärkeänä, että myös hoidettavana olevat lapset ja heidän vanhempansa ovat mukana turvallisen päivähoitopaikan suunnittelussa. Henkilökunnan säännöllisen turvallisuuskoulutuksen merkitystä pitää myös Saarsalmi (2008) erityisen tärkeänä samoin kuin lasten turvallisuuskasvatusta. (Parker 2006, 1; Saarsalmi 2008, 91.)

Parkerilla (2006) on huomattavasti konkreettisempi ja käytännönläheisempi turvallisuusopas kuin suomalaisen Saarsalmen (2008) toimittama opas. Parker antaa toimintaohjeita eri tilanteiden varalta niin, että ne on helppo soveltaa käytäntöön, kun taas Saarsalmen teksti on enemmän teoriaan ja lakeihin painottuvaa ja varsinaisen turvallisuussuunnitelman teko sen pohjalta on haasteellisempää. Esimerkkinä Parkerin yksityiskohtaisuudesta on auringon ja hyönteisten aiheuttamien vahinkojen estäminen ja selkeät toimintaohjeet retkien ja erilaisten onnettomuuksien varalle. (Parker 2006, 31, 34, 40 - 48.)

4.2 Kuuden Koon Malli tapaturmien ehkäisemiseksi

Mannerheimin lastensuojeluliiton Lapsen turvaksi – hankkeessa, joka toteutettiin vuosina 2007 – 2009, oli pääpaino tapaturmien ehkäisyssä päiväkodeissa, kouluissa sekä kuntien ja järjestöjen lapsi- ja perhetoiminnassa. Hankkeen aikana kehitettiin ns. Kuuden Koon Malli, jossa korostetaan lapsen osallisuutta tapaturmien ehkäisyssä. Kuuden Koon Mallissa on paljon annettavaa myös päiväkotien turvallisuussuunnitelmaan, sillä siinä on konkreettisesti esitetty ohjeita, joiden avulla turvallisuutta voidaan parantaa ja tapaturmia ehkäistä ja vähentää. (Kuuden Koon Malli 2009, 3 - 4.) Kuusi koota pitävät sisällään seuraavat asiat:

KARTOITA säännöllisesti vaaranpaikat ja riskit. Arvosta lasten kokemuksia ja näkemyksiä.

KORJAA puutteet ja riskitekijät fyysisessä ja sosiaalisessa ympäristössä.

KIRJAA tapaturmat ja läheltä piti –tilanteet. Hyödynnä karttuva tieto. Päivitä tapaturmien ehkäisyyn liittyvät suunnitelmat.

KOULUTA henkilökunta, erityisesti turvallisuus- ja ensiapuvastaavat. Muista säännöllinen kertaus ja välitä oppimaasi muille.

KASVATA turvallisuuteen ja toimi esimerkkinä. Tapaturmien ehkäisy ei ole vain kieltoja.

*KANNUSTA huomioimaan turvallisuus osana arkea.
(Kuuden Koon Malli 2009, 4.)*

Riskien ja vaaranpaikkojen säännöllinen kartoitus ja korjaaminen ovat tärkeitä ja MLL:n hankkeessa korostetaan, että vaikka organisaatiolla on oma turvallisuusvastaava henkilö, on huolehdittava siitä, että koko henkilökunta osallistuu turvallisuudesta huolehtimiseen päivittäin. Kuuden Koon Mallissa samoin kuin Saarsalmen (2008) Päivähoidon turvallisuusoppaassa painotetaan myös säännöllistä koulutusta ja sitä, että koulutukseen voivat osallistua kaikki työntekijät eikä vain turvallisuus- ja ensiapuvastaavat. Samoin molemmat pitävät tärkeinä pelastautumisharjoituksia, joihin myös lapset osallistuvat mahdollisuuksien mukaan. (Saarsalmi 2008, 91 – 92; Kuuden Koon Malli 2009, 8 - 9.)

4.3 Päivähoidon riskien määrittelyä

Riski tarkoittaa haitallisen tapahtuman todennäköisyyttä ja vakavuutta (Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu 2011, 21, Saarsalmi 2008, 28). Outinen (2005) ja Saarsalmi (2008) jaottelevat riskit vahinkoriskeihin ja liikeriskeihin. Saarsalmi ei kuvaa liikeriskejä, mutta Outisen mukaan liikeriskit ovat osa liiketoimintaa ja ne liittyvät kiinteästi yrityksen tekemiin päätöksiin. Liikeriskejä otetaan liikevoiton saamiseksi, kun taas vahinkoriski ei liity tämän kaltaista voiton mahdollisuutta vaan ne tuottavat toteutuessaan taloudellisia menetyksiä. Vahinkoriskejä ovat: Henkilöriskit, toimintariskit, omaisuusriskit, tietoriskit ja muut riskit. Vahinkoriskien tunnistaminen ja niihin varautuminen edellyttää jatkuvaa työtä, joka lisää toimintayksikön turvallisuutta. (Outinen 2005, 4; Saarsalmi 2008, 7 - 8, 28 - 29.)

Keskitymme opinnäytetyössämme vahinkoriskeihin, koska kyseessä on kunnallinen päiväkotitoiminta ja turvallisuussuunnitelman tarkoitus on varautua

nimenomaan vahinkoriskeihin, vaikka toisaalta henkilöriskeiksi lukeutuukin sekä vahinko- että liikeriskeihin. Työntekijän poissaolot työtehtävistä sairauden tai tapaturman vuoksi sekä siirtyminen toiseen organisaatioon aiheuttavat lisäkuluja työnantajalle sijais- ja rekrytointikustannuksina. (Riskien hallinta ja turvallisuussuunnittelu 2011, 34 -35.)

Henkilöriskien arvioinnissa on huomioitava kaikki ne henkilöt, jotka ovat päiväkodissa vakituisesti, mutta myös siellä vierailevat henkilöt. Henkilöriskit voivat siis kohdistua sekä päiväkodin henkilökuntaan että siellä hoidossa oleviin lapsiin, heidän hakijoihinsa ja päiväkodin tiloja muuten käyttäviin tai siellä vieraileviin tai tilapäisesti työskenteleviin henkilöihin. (Saarsalmi 2008, 30.)

Lapsiin ja aikuisiin kohdistuu erilaisia henkilöriskejä. Aikuisiin ja erityisesti henkilökuntaan kohdistuvia henkilöriskejä voivat olla työntekijän äkillinen sairauskohtaus, tapaturma, työolot, tupakointi, päihteiden käyttö ja esimerkiksi uhkaustilanne. Lapsiin kohdistuvat henkilöriskit liittyvät lapsen hakutilanteeseen, sairastumiseen ja tapaturmiin, hygieniaan, lääkehoitoon, leluihin, liikkumiseen päiväkodin ulkopuolella, lapsen koskemattomuuteen ja katoamiseen hoitopäivän aikana. (Saarsalmi 2008, 30 – 54; Ristioja & Tamminen 2010, 34 - 37.)

Lapset tarvitsevat häiriö- ja vaaratilanteissa apua aikuisilta kokeakseen olonsa turvalliseksi kaikissa tilanteissa. Lasten huomiokyky ja havainnointi toimivat rajallisesti ja he tarvitsevat apua aikuiselta, joka auttaa heitä ja osaa toimia tilanteen vaatimalla tavalla. Henkilökunnan riittävyys ja turvallisuusosaaminen täytyy olla ajan tasalla. Turvallisuusosaaminen vaatii jatkuvaa harjoittelua, etukäteen sovittuja toimintatapoja ja niiden avulla hankittua kokemusta. (Saarsalmi 2008, 30.)

Toimintariskit ovat päiväkodin jokapäiväiseen toimintaan liittyviä ja ne vaikeuttavat toteutuessaan päiväkodin toimintaa tai pahimmillaan jopa pysäyttävät toiminnan kokonaan. Toimintariskeihin kuuluvat esimerkiksi henkilökunnan riittävyys, kelpoisuus, toimitilat, piha-alue, ympäristön aiheuttamat riskit, toimintaympäristön esteettömyys ja muut mahdolliset toimintariskit. (Saarsalmi 2008, 54 – 75; Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu 2011, 36.)

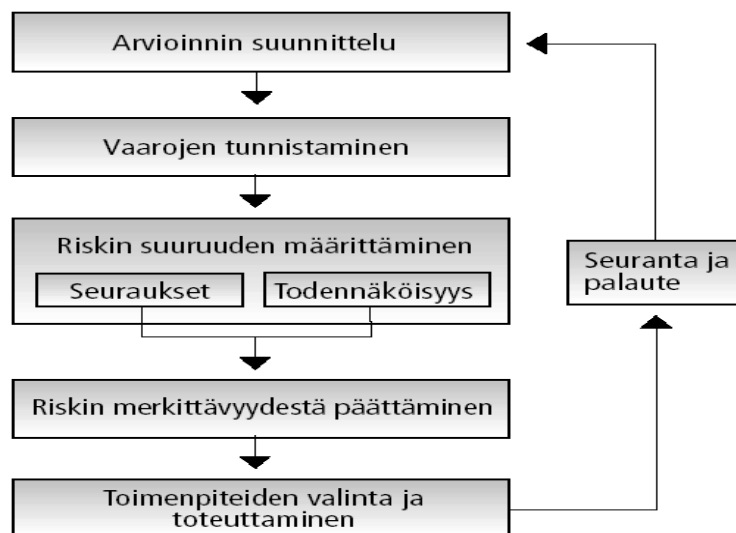
Omaisuusriskit kohdistuvat päiväkodin käytössä olevaan kiinteään omaisuuteen eli rakennukseen, piha-alueeseen tai irtaimeen omaisuuteen, joka voi kuulua päiväkodille, päiväkodin henkilökunnalle tai hoidossa oleville lapsille. (Saarsalmi 2008, 75.)

Tietoriskit aiheutuvat esimerkiksi niin painettujen kuin sähköistenkin asiakirjojen huolimattomasta käsittelystä. Painettujen asiakirjojen osalta tulee olla selkeät ohjeet sekä niiden säilyttämisestä että hävittämisestä. Sähköisten asiakirjojen osalta riskejä voivat aiheuttaa tietotekniikan turvallisuus, kuten puutteellinen virustorjunta, käyttöympäristö, käyttövaltuuksien puutteellinen hallinta ja laitteista tai käyttöjärjestelmistä johtuvat ongelmat. (Saarsalmi 2008, 84 - 86.)

Muut riskit ovat lähinnä palvelun tuottamiseen liittyviä vastuu- ja laaturiskejä. Päiväkodin tulee kuitenkin aina täyttää sekä lain mukaiset vaatimukset että laatukriteerit hallintotavasta tai organisaatiosta riippumatta. Laatua voidaan mitata esimerkiksi keräämällä asiakaspalautetta vanhemmilta. (Saarsalmi 2008, 87.)

Kun riskit on tunnistettu, niistä aiheutuva turvallisuustyö jatkuu riskien suuruuden määrittämisenä ja niiden merkityksen arviointina. Riskien tunnistaminen ja arviointi ovat ennakoivaa työsuojelua, jonka tarkoituksena on saada työympäristö mahdollisimman turvalliseksi. Riskien arviointi tulee olla jatkuvaa, systemaattista ja mahdolliset vaaratilanteet on aina selvitettävä sovitulla tavalla työyhteisössä.

Riskien arvioinnin vaiheet on kuvattu kuviossa 2. (Riskien arviointi 2013.)

Kuvio 2. Riskien arvioinnin vaiheet (Riskien arviointi 2013).

4.4 Turvallisuusjohtaminen osana esimiestyötä

Kerkon (2001) mukaan Suomeen turvallisuusjohtamiseen ensimmäiset vaikutteet tulivat 1980-luvun puolivälissä, kun suomalaisyritykset alkoivat kansainvälistyä. Turvallisuusjohtaminen oli joissain Euroopan maissa tuolloin jo pidemmällä ja Suomi onkin hyödyntänyt eurooppalaisia direktiivejä oman turvallisuuslainsäädännön pohjana. Tuolloin ei kuitenkaan puhuttu turvallisuusjohtamisesta, vaan riskienhallinnasta. Riskienhallinnalla tarkoitettiin sekä liikeriskien että vahinko- ja turvallisuusriskien hallintaa. Vuonna 1999 voimaan tulleen suuronnettomuuslainsäädännön ja pelastuslain pohjana oli turvallisuusjohtaminen. (Kerkko 2001, 12.)

Päivähoitoon turvallisuusjohtaminen käsitteenä tuli Saarsalmen 2008 toimittaman ”Päivähoidon turvallisuussuunnitelma” -oppaan myötä. Siihen saakka turvallisuusjohtaminen oli mielletty teollisuuteen ja yritys- ja työturvallisuuteen liittyväksi. Sitä ovat tutkineet nimenomaan kyseisessä viitekehyksessä muun muassa väitöskirjoissaan Simola (2005) ja Lanne (2007).

Lannen (2007) mukaan yritysturvallisuuteen vaikuttavat organisaation sisäisten toimijoiden lisäksi myös ulkoiset sidosryhmät. Hän toteaa haasteeksi eri toimijoiden keskinäisen yhteistyön ja tiedonkulun. Lanne pitää tärkeänä esimerkiksi vaarojen tunnistamista ja turvallisuutta edistävien toimenpiteiden suunnittelua. Simola (2005) toteaa vahinkotapahtumien olevan monien yhteensattumien summa, jonka lopputulokseen vaikuttaa ihmisen aktiivisuus. Hän voi joko laukaista ei-toivotun tapahtumaketjun tai osata ohjata vaaratilanteen turvalliselle tielle. Sekä Simola (2005) että Lanne (2007) korostavat väitöskirjoissaan kommunikaatiota, jolla on vaikutus turvallisuuden tasoon. Turvallisuutta edistävien toimenpiteiden käyttöönotto vaatii kaikkien osapuolten sitoutumista, jotta asetetut tavoitteet toiminnan turvallisuudelle voivat toteutua. Työmme pohjautuu näistä tutkimuksista saatuun tietoon turvallisuusjohtamisesta. (Simola 2005, 75; Lanne 2007, 14 -15.)

Kerkon (2001) mukaan turvallisuusjohtaminen on kehittynyt lainsäädännön kehittyessä. Hänen näkemyksensä mukaan myös muut asiat ovat vaikuttaneet turvallisuuden kehittämiseen työpaikoilla. Työpaikoilla on havaittu, miten riskejä

pystytään vähentämään esimerkiksi järjestelmällisellä ja ennaltaehkäisevällä tavalla osallistua turvallisuutta koskevaan päätöksentekoon ja suunnitteluun. Turvallisuuden parantamisella voidaan vaikuttaa myös työviihtyvyyteen. Sekä Kerkko (2001) että Paasonen, Huuromäki ja Paasonen (2012) korostavat, että turvallisuusjohtaminen on osa organisaation normaalia johtamisprosessia ja sen pitää olla jatkuvaa käsittäen sekä korjaavan että ennaltaehkäisevän toiminnan. (Kerkko 2001, 14 -15; Paasonen, Huuromäki & Paasonen 2012, 80.)

Työnantajan vastuulla on sekä työympäristö että työpaikka. Työnantajan velvollisuudet määritetään Työturvallisuuslaissa (738/2002) § 8. Sarkosen (2011) mukaan organisaatiot voivat toteuttaa turvallisuusjohtamista eri tavoin. Jotta turvallisuusjohtaminen olisi johdonmukaista, tulee kuitenkin luoda turvallisuusjohtamiseen periaatteet joko itse tai esimerkiksi turvallisuusjohtamisen standardeja hyödyntäen. (Sarkonen 2011, 27.)

Työturvallisuuskeskuksen mukaan organisaatiossa vastuu jakautuu yleensä esimieskunnalle. Esimieskunnalla tarkoitetaan ylintä johtoa, keskijohtoa ja työnjohtoa. Ylin johto vastaa organisaatiossa työsuojelelun valvonnasta ja sen tehtävä on taata sekä aineelliset, että toiminnalliset edellytykset työturvallisuuden toteutumiselle. Tämä tapahtuu esimerkiksi huolehtimalla selkeästä tehtäväjaosta ja esimiesten pätevyydestä. Kuntaorganisaatiossa tätä voi edustaa kunnan- tai kaupungin johtaja. (Työsuojeleluvastuut 2011; Työsuojeleluvastuu 2013.)

Keskijohdon vastuulla on työsuojeleluohjeiden sekä toimintamallien suunnittelu, toteuttaminen sekä niiden ajan tasalla pitäminen. Keskijohdon vastuulla on myös tarvittavien suojelelvarusteiden, laitteiden ja koneiden hankinta sekä kunnossapito. Keskijohdon vastuulla on myös tiedottaminen ylimmälle johdolle havaituista puutteista ja kehittämisehdotuksien tekeminen. Hämeenkosken kunnassa keskijohtoa edustaa koulun rehtori, joka vastaa koko sivistystoimesta. (Työsuojeleluvastuut 2011; Työsuojeleluvastuu 2013.)

Työsuojeleluhallinnon mukaan työnjohdoksi luetaan esimiehet, jotka valvovat päivittäistä työtä ja johtavat työntekijöitä. Työnjohdolle kuuluvat yleensä tehtävät, jotka voi hoitaa esimies, joka on päivittäin työpaikalla ja jakaa työtehtäviä. Työnjohdon työsuojelelutehtäviin kuuluu päivittäisen työn valvonta, työntekijöiden

perehdytys ja opastus. Valvonta kohdistuu esimerkiksi työoloihin, työtapoihin ja henkilöiden toimintaan, laitteisiin ja yleiseen järjestykseen. Esimiehen pitää poistaa havaitut vaarakohdat tai suojata työntekijät, opettaa alaisia siten, että he suorittavat työnsä turvallisesti ja huolehtia siitä, että työn suorittaa henkilö, jolla on riittävä koulutus työn suorittamiseksi turvallisesti. Päiväkodissa työnjohtoa edustaa päiväkodin johtaja (Työsuojeluvastuut 2011; Työsuojeluvastuu 2013.)

Kaikilla työntekijöillä on Työturvallisuuslain (2002/738) § 18 - § 23 mukaan vastuu noudattaa työnantajan antamia työ- ja toimintaohjeita. Jokaisen työntekijän tulee oman työturvallisuuden lisäksi huolehtia myös muidenkin työntekijöiden turvallisuudesta työpaikalla. Työntekijöiden velvollisuuksiin kuuluu myös ilmoittaa esimiehelle, jos he huomaavat epäkohtia tai puutteellisuuksia, joista voi olla vaaraa tai haittaa. (Ristioja & Tamminen 2010,13; Työsuojeluvastuut 2011.)

Päiväkodissa työntekijöiden vastuulle kuuluu myös lasten valvonta ja mahdollisten erityisohjeiden noudattaminen. Erityisohjeet voivat liittyä esimerkiksi lapsen ruokavalioon, lääkehoidon toteutukseen ja lapsen luovutukseen hoitopäivän päätteeksi. Valvontatehtävän laiminlyönnistä voi seurata jopa rikosoikeudellinen vastuu. (Ristioja & Tamminen 2010, 14.)

4.5 Päivähoidon turvallisuussuunnitelmaan liittyvää lainsäädäntöä

Päivähoidon tulee olla Palosaaren ja Saarsalmen (2006, 11) mukaan turvallista ja hyvälaatuista. Turvallisuutta ja turvallisuusjohtamista suomalaisessa päivähoitossa ohjaavat lainsäädäntö ja asetukset. Lisäksi päivähoitoa ohjaa valtakunnan- ja kuntatason varhaiskasvatussuunnitelma. Organisaation esimieskunnan tulee olla hyvin tietoinen päivähoitoa koskevasta lainsäädännöstä voidakseen ohjata toimintaa turvallisesti ja ennakoivasti (Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu 2011, 8).

Lakia (36/1973) ja asetusta lasten päivähoitosta (239/1973) voinee pitää perustana turvallisuusjohtamiselle päivähoitossa. Näissä määritetään muun muassa henkilökunnan kelpoisuusvaatimukset, henkilöstön määrä yksikössä sekä ohjeet päivähoitotoiminnan turvallisuudesta toteuttamisesta. Kelpoisuusvaatimusten lisäksi työnantajan tulee selvittää palkattavan henkilön rikostausta, jolloin työntekijä

toimittaa rikosrekisteriotteensa tarkastettavaksi yleensä yksikön esimiehelle ennen palkkaamista. Tämä perustuu lakiin lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002).

Lastensuojelulaki (417/2007) takaa lapsen oikeuden turvalliseen kasvuympäristöön ja erityiseen suojeluun. Vaikka vanhemmilla onkin ensisijainen vastuu lapsensa hyvinvoinnista, heidän tulee saada kasvatustehtävässään tukea perheiden ja lasten kanssa työskenteleviltä viranomaisilta, kuten päivähoidon henkilöstöltä. Perheille tulee tarjota mahdollisimman varhaisessa vaiheessa heidän tarvitsemaansa apua ja tarvittaessa ohjattava lastensuojelun palveluiden piiriin. Lastensuojelulain (417/2007) § 25 velvoittaa päivähoiton henkilöstöä ilmoittamaan kunnan lastensuojeluun, mikäli heille herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Salassapitosäädökset eivät ole esteenä näissä tapauksissa. Kuitenkin Lastensuojelun keskusliiton (2012) mukaan esimerkiksi Helsingissä tuli vuonna 2011 päivähoidosta vain 1,8 % lastensuojeluilmoituksista, joita viranomaiset olivat tehneet. Päivähoiton piirissä on kuitenkin valtakunnan tasolla 1- 6 -vuotiaista lapsista 60 % joko yksityisen- tai kunnallisessa päivähoidossa ja esikouluikäisistä lähes kaikki ovat varhaiskasvatuksen piirissä. (Lastensuojelun keskusliitto 2012.) Mahkonen (2012, 196 - 197) esittää ilmoituksen tekemättä jättämiseksi syynä voi olla, että avoimuuden toimenpiteitä ei pidetä riittävän tehokkaina, päiväkodin henkilöstöllä ei ole riittävää tietoa lakisääteisistä velvollisuuksistaan tai koetaan, että ilmoituksen tekeminen on perhettä leimaava ja osoitus epäluottamuksesta vanhempia kohtaan.

Työturvallisuuslaki (738/2002) ei vaadi turvallisuusjohtamisjärjestelmää, mutta siihen sisältyy kuitenkin ajatus turvallisuusjohtamisesta. Työnantajille on asetettu velvoitteita, joista selviytyäkseen työnantajan on sitouduttava pitkäjännitteiseen ja systemaattiseen työolojen seurantaan ja toimintatapoihin, joilla voidaan varmistaa työntekijöiden turvallisuus ja terveys yhteistyössä henkilöstön kanssa. Laki korostaa henkistä hyvinvointia sekä asettaa työergonomian, väkivallan uhan, epäasiallisen kohtelun sekä yksintyöskentelyn osalta selkeät vaateet. Työterveyshuolto on tärkeä osa tätä turvallisuustyötä työpaikoilla. (Turvallisuusjohtaminen 2010, 10).

Muita turvallisuutta ja turvallisuussuunnitelmaa ohjaavia lakeja ovat laki (603/1996) sekä asetus (1208/1996) yksityisten sosiaalipalvelujen laadusta, laki työsuojeluyhteistoinnasta (44/2006), laki kulutustavaroiden ja kulutuspalveluiden turvallisuudesta (75/2004), elintarvikelaki (23/2006), pelastuslaki (468/2003) ja asetus pelastustoiminnasta (787/2003). Niiden perusteella edellytetään esimerkiksi ruokahuollon omaavalvontasuunnitelmaa ja pelastussuunnitelmaa. Ne vaikuttavat osaltaan yksikön ja organisaation turvallisuuteen. Turvallisuussuunnitelma on laajempi ja yksityiskohtaisempi kuin pelastussuunnitelma, sillä siihen kuuluvat myös jatkuva turvallisuuden ylläpito sekä suunnitelmallinen koulutus. (Saarsalmi 2008, 7 - 8.)

5 TURVALLISUUSSUUNNITELMA - IDEASTA TUOTTEEKSI

Vilkan ja Airaksisen (2003) mukaan toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle ammattikorkeakouluissa. Se on käytännön työn opastamista, ohjeistusta, järjeistämistä tai jonkin toiminnan järjestämistä esimerkkeinä ammatilliseen käyttöön suunnattu perehdyttämisorja, turvallisuusohjeistus tai kansainvälisen kokouksen tai jonkin muun tapahtuman järjestäminen. Toteutustapa voi olla esimerkiksi kansio, vihko, opas tai tapahtuman järjestäminen riippuen millaiseen kohderyhmään opinnäytetyö tehdään. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.)

Toiminnallinen opinnäytetyö on kaksiosainen ja siinä on tavoitteena konkreettinen tuote ja sen lisäksi raporttiosa, jossa kerrotaan miten, miksi, mitä ja millainen työprosessi on ollut (Vilka & Airaksinen 2003, 51). Jos toiminnallinen osuus sisältää tekstiä, sen tulee olla tarkoituksenmukaista ja kohderyhmää palvelevaa, kun taas raporttiosan (Vilka & Airaksinen 2003, 101, 129) tekstin tutkimusviestintää. Hirsjärvi ym. (2007, 273 - 274) mukaan tieteellisen ilmaisun pohjana on aina hyvän yleiskielen ja asiatyylin hallinta. Hyvälle asiatyylille tyypillistä on tekstin sujuva eteneminen, havainnollinen, tiivis ja myös kieliopillisesti ja kieli-tekniisesti oikeaoppinen ilmaisu. Sen sijaan produktin eli tuotteen tekstin tulee olla kohderyhmälle suunnattua ja tyyliltään sen mukaista. Palaute opinnäytetyön ohjaajalta, toimeksiantajalta ja produktin tulevilta käyttäjiltä onkin tärkeää, jotta siitä saadaan toimiva ja työyhteisöä palveleva. (Vilka & Airaksinen 2003, 129.)

5.1 Turvallisuussuunnitelman valmistelun työvaiheet

Idea opinnäytetyöhön syntyi työelämän tarpeista. Toinen opinnäytetyön tekijöistä työskentelee päiväkodin johtajana yksikössä, johon opinnäytetyömme tehtiin. Hämeenkosken kunnassa oli sovittu, että siirryttäessä kahdesta eri yksiköstä uuteen päiväkotiin, sinne tehdään turvallisuussuunnitelma, joka on laajempi kuin pelastussuunnitelma. Turvallisuussuunnitelman teko oli päiväkodin johtajan vastuulla, joten siitä muodostui luontevasti aihe opinnäytetyöllemme.

Ilmoittauduimme opinnäytetyöprosessiin 2013 huhtikuussa ja kesän aikana tutustuimme aikaisemmin aihetta sivuaviin opinnäytetöihin sekä eri päiväkodeissa tehtyihin turvallisuussuunnitelmiin, joita löysimme sähköisessä muodossa internetistä.

Elokuussa allekirjoitimme toimeksiantosopimuksen Hämeenkosken kunnan ja oppilaitoksen edustajan kanssa. Kunnan edustajan kanssa opinnäytetyön tekemisestä oli sovittu suullisesti jo huhtikuussa.

Opinnäytetyömme toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Etsimme tietoa erilaisista toiminnallisista työmenetelmistä tarvittavan aineiston keräämiseen. Tutustuimme muun muassa Learning Café -menetelmään sekä turvallisuuskävelyyn, jossa kierretään pienryhmässä sovittu ja ennakkoon suunniteltu reitti. Turvallisuuskävelyn teemoina voivat olla esimerkiksi rakennukseen liittyvät riskit, henkilöturvallisuus ja hätätilanteissa toimiminen. Turvallisuuskävelyn voi toteuttaa sekä ulko- että sisätiloissa. (Kytömäki 2011, 12.)

Learning Café -menetelmässä pyritään luomaan rento, kahvilamainen tunnelma, jossa osallistujat jakautuvat pöytiin, joihin on määritetty teemaan liittyvä keskustelunaihe. Tavoitteena on tuottaa ideoita ja erilaisia näkökulmia annetusta aiheesta sekä jakaa kokemuksia. Yhdessä työskentely luo yhteistä merkitystä käsiteltävän aiheen ympärille ja sitä voidaan käyttää yhteisen näkemyksen luomiseen. Työskentelytapa sopii suurellekin osallistujajoukolle. (Learning Cafe -menetelmä 2011.)

Pöydissä eli pienryhmässä on nimetyt puheenjohtajat, joita voidaan kutsua myös pöydän isännäksi ja emännäksi. He eivät vaihda paikkaa, vaan kertovat uusille tulijoille, mihin keskusteluissa on päädytty siihen mennessä. Uusi ryhmä voi hyödyntää edellisen ryhmän tuotosta ja jatkaa keskustelua siitä, mihin edellinen ryhmä oli jäänyt. Keskustelulle määritetään aikaraja, jonka toteutumisesta ajanottaja huolehtii. Keskustelut kirjataan pöytäliinoina toimiville papereille, joista lopuksi tehdään yhteenveto. (Learning Cafe -menetelmä 2011.)

Valitsimme Learning Cafè -menetelmän päiväkodin työiltaan, jossa kävimme läpi riskejä, joita he ovat päivittäisessä työssään havainneet. Koimme, että Learning Café palveli päivähoiton sen hetkistä kokonaistilannetta paremmin kuin

turvallisuuskävely, koska Learning Café on vapaamuotoisempi ja keskustelempämpi menetelmä, jossa ideointi ja eri näkökulmien esiin ottaminen on helppoa. Päiväkoti toimii väistötiloissa varsinaisen päiväkodin remontin ajan ja henkilökunta oli yhdistynyt kahdesta aiemmin toimineesta päiväkodista, joissa on ollut omat käytännöt ja työskentelytavat.

5.2 Päiväkodin työilta ja jatkotyöskentely

Syyskuussa pidimme päiväkodin henkilökunnalle työillan ennen suunnitelmaseminaariamme, koska päiväkodin johtajana työskentelevä opinnäytetyön tekijä sai tiedon kunnan valmiusharjoituksesta, johon piti osallistua. Ajattelimme, että illan tuloksista voisi olla hyötyä harjoituksiin, mutta myöhemmin selvisi, etteivät valmiusharjoitukset koskeneet lainkaan päiväkodin toimintaa.

Työillan aiheena olivat ”Päiväkodin riskitekijät ja niihin varautuminen”. Ennen työkokouksen alkua kertosimme vielä työnjaon, valmistelimme käytettyyn tilaan kolme kahvilapöytää ja varasimme niitä varten pöytäliinana toimineen fläppi-paperin, johon oli laitettu kussakin pöydässä käsiteltävä aihe sekä tussit. Aiheina pöydissä olivat:

- Toimintariskit
- Henkilöriskit
- Omaisuus-, tieto- ja muut riskit.

Työiltaan osallistui päiväkodin neljästätoista työntekijästä kaksitoista. Päiväkodin johtajana työskentelevä opinnäytetyöntekijä ei osallistunut ryhmätyöskentelyyn, vaan oli työillan toinen vetäjä. Hän avasi illan kertomalla opinnäytetyöstämme ja päiväkodin turvallisuussuunnitelmasta, joka oli tarkoitus tuottaa yhdessä työntekijöiden kanssa yhdessä. Toinen opinnäytetyön tekijöistä kertoi riskeistä ja niiden jaottelusta ja työillassa käytettävästä Learning Café -menetelmästä, jonka jälkeen jaoin osallistujat kolmeen ryhmään.

Jokainen ryhmä valitsi kahvilapöytänsä puheenjohtajan, joka ei vaihtanut paikkaa, vaan kertoi uusille tulijoille sen pöydän keskustelunaiheen ja mihin keskusteluissa oli päädytty siihen mennessä. Jokaista pöytää varten oli aikaa

varattu n. 15 minuuttia ja koko Learning Cafe kesti n. 1,5 tuntia. Ajanottaja ilmoitti pari minuuttia ennen ajan loppumisesta, jotta kulloinenkin ryhmä sai koosteensa tehtyä. Keskustelut kirjattiin pöytäliinoina toimiville papereille, joista lopuksi tehtiin yhteenveto.

Henkilöriskeihin oli kirjattu sekä lapsiin, aikuisiin ja myös työyhteisöön kohdistuvia riskitekijöitä. Henkilöstöä huolestuttivat varsinkin tartuntataudit ja niiden leviämisen ehkäisy, tapaturmat ja erityisesti henkilöstöä koskien äkillisten sairauskohtausten mahdollisuus. Todettiin, että on tärkeää, ettei päiväkotiin oteta vastaan sairaita lapsia, eikä myöskään henkilökunta tule sairaana töihin. Näistä kiinnittäminen koettiin kuitenkin eri tilanteissa vaikeaksi.

Lapsen hakutilanteisiin liittyviä riskejä olivat vastuun siirtyminen henkilöstöltä vanhemmille, hakijan tunnistus, jos ei tunne hakijaa ulkonäöltä. Henkilökunnan vaihtuvuus ja myös lapsiryhmissä tapahtuvat muutokset aiheuttavat epäselvyyttä. Esimerkiksi nostettiin myös erilaiset huoltajusjärjestelmät, jolloin koettiin, ettei voi olla varma kenelle lapsen saa luovuttaa, vaikka näistä sovitaankin kirjallisesti päiväkodin ja lapsen huoltajan kanssa. Varsinkin yksin työskentely tämän kaltaisissa tilanteissa lisäsi epävarmuutta.

Erilaiset uhkaavat tilanteet, joita aiheutuu väkivaltaisesti käyttäytyvistä lapsista, olivat arkipäivää henkilökunnan mielestä. Väkivaltaisuus voi kohdistua niin henkilökuntaan kuin muihinkin lapsiryhmän lapsiin. Tilanteissa pyritään ennakoimaan ja niistä myös keskustellaan vanhempien kanssa.

Toimintariskeihin oli kirjattu eniten kiinteistön toimintaan liittyviä riskejä, johon voi vaikuttaa erityisesti päiväkodin toimiminen väliaikaisissa toimitiloissa. Pihan siisteyteen liittyen henkilökuntaa huolestuttivat yleinen kesä- ja talvikunnossapito eli auraus ja hiekotus, mutta myös piha-alueelta löytyvät tupakantumpit, roskat ja lasinsirut. Leikkivälineiden turvallisuus piha-alueella katsottiin myös riskiksi.

Päiväkodin erityistilanteesta johtuen lasten karkaaminen nousi esiin yhteenveto-keskustelussa. Päiväkodin lukitusjärjestelmässä oli todettu puutteita ja samoin päiväkodin porttia ei koettu käytännölliseksi eikä turvalliseksi. Varsinkin, kun piha-alueella liikkuu remontoinnista johtuen runsaasti huolto- ja korjaustyötä tekevää henkilökuntaa, voivat nämä kasvattaa riskiä lasten karkaamiselle.

Sisätiloissa riskeinä koettiin lepohuoneessa kerrossängyt, jotka eivät sovellu kaikille ikäryhmille ja myös vesihanojen vääräkäyttö voi aiheuttaa riskitilanteita. Kiinteistön lukitusjärjestelmä on aiheuttanut riskitilanteita, koska se toimii vain aikalukituksella. Ruokailun osalta riskeinä pidettiin ruoka-allergioiden huomioimatta jättämistä ja sopivaa ruuan tarjoilulämpötilaa.

Omaisuusriskeinä nähtiin lasten, vanhempien ja henkilökunnan irtainomaisuus, kuten silmälasit, vaatteet, varusteet ja autot. Yleisimpiä ovat lasten vaatteiden tai varusteiden katoaminen, joiden rahallinen arvo on melko vähäinen, mutta aiheuttaa pahaa mieltä. Suuremmiksi riskeiksi taloudellisesti, koettiin henkilökunnan tai vanhempien autojen vahingoittumisesta päiväkodin pysäköintialueella.

Tietoriskiksi päiväkodin päiväkirja, johon merkitään esimerkiksi lasten hoitovuorot, tietokoneen puutteellinen tietoturva ja huolimaton käyttö sekä salassapidon toteutuminen keskusteltaessa perheen ja lasten asioista esimerkiksi lapsen hakutilanteessa tai henkilökunnan kesken keskusteltaessa. *Muina riskeinä* oli nähty henkilökunnan hyvinvointi, perehdyttäminen ja yhdessä sovittujen ohjeiden puute.

Yhteenvedona työillassa kävimme henkilöstön kanssa keskustelun, jossa he pohtivat esiin nousseista riskeistä ne, joille työyhteisössä voidaan tehdä heti jotakin ja sellaiset, joihin tarvitaan mahdollisesti yhteydenottoa johonkin toiseen organisaation tulosalueeseen asian korjaamiseksi tai riskin vähentämiseksi. Lopuksi henkilökunta nimesi kolme aihetta tuleviin viikkopalaverihin, joista turvallisuussuunnitelman teko aloitetaan. Tärkeimmiksi katsottiin: Lapsen katoamiseen liittyvä ohjeistus, lapsen hakutilanteisiin ohjeistus ja pihasäännöt.

Lisäksi päätettiin, että päiväkodin päiväkirja siirretään paikkaan, jossa se on henkilökunnan helposti saatavilla tietoturvan kuitenkin vaarantumatta. Keräsimme listan riskeistä, joiden poistamiseen tarvitaan muiden organisaation tulosalaluiden apua ja sovimme, että yksikön esimies eli toinen opinnäytetyön työntekijöistä ottaa tarvittaviin tahoihin yhteyttä asioiden eteenpäin viemiseksi. Lopuksi kokosimme pöytäliinoina toimineet fläppipaperit ja teimme niistä ja illan keskustelusta lyhyen koosteen luettelomuotoon käytettäväksi jatkotyöskentelyn tukena.

Piha- ja sisäsäännöt päivitettiin yhdessä työntekijöiden kanssa 2.10.2013

pidetyssä viikkopalaverissa. Sääntöihin tuli vain pieniä muutoksia, joista tärkeimpänä oli pyöräilykypärien käyttöönotto pyöräiltäessä pihalla. Keskustelua kuitenkin herätti toisen kiipeilytelineen korkeus ja vaarallisuus, vaikka teline onkin suomalaisen valmistajan tekemä ja päiväkoteihin hyväksytty malli. Ehdotettiin, että kiipeilyteline siirrettäisiin koulun pihaan, jossa se olisi isompien lasten käyttöön sopivampi. Toinen tärkeä asia oli se, kuka on vastuussa pihalla leikkivästä lapsesta, jonka vanhempi tullessaan hakemaan lasta, jää pitkäksi aikaa istumaan päiväkodin pihalle. Lain mukaan vanhempi on vastuussa lapsestaan sen jälkeen, kun hoitaja luovuttanut lapsen hänelle ja he ovat siirtyneet päiväkodin portin ulkopuolelle.

Päiväkodin vaaralliset paikat, jotka vaatisivat korjausta, käytiin läpi viikkopalaverissa 6.11.2013. Kävimme päiväkodissa esiintyviä riskejä läpi ”Vaarojen tunnistamista” varten olevan tarkistuslistan avulla. Koska varsinainen päiväkoti on jo käyttökiellossa siellä olevan sisäilmaongelman takia, olivat työntekijät tietysti eniten huolissaan siitä, poistuvatko sisäilmasta löytyneet VOC-yhdisteet remontissa. Samoin se, saadaanko ilmastoinnista johtuva vetoisuus säädetyksi sopivalle tasolle, oli työntekijöiden huolenaiheena. Pihan ja siellä olevien varastojen valaistusta pidettiin yleisesti huonona, josta aiheutuu suuri turvallisuusriski. Muutenkin piha-alue herätti paljon keskustelua mm. siellä olevien kiviportaiden ja liukkaan asfaltin takia. Korjausehdotuksista koottiin lista, jonka päiväkodin johtaja lupasi esitellä tekniselle johtajalle.

Turvallisuussuunnitelmaa tarkasteltiin yhdessä 20.11.2013 päiväkodin viikkopalaverissa. Turvallisuussuunnitelmaan oli koottu työillassa esiin nousseiden tarpeiden mukaisesti toimintatavat sisä- ja ulkotiloihin, ohje lapsen tuomiseen ja hakemiseen päivähoidosta sekä tietosuojaan liittyvää ohjeistusta. Turvallisuussuunnitelman rakenne noudatti pitkälti Saarsalmen (2008, 95 - 98) sisältömallia. Siihen oli koottu lainsäädäntöä, johon turvallisuussuunnitelma perustuu, yleistä tietoa päiväkoti Päivänpaisteesta yhteystietoineen sekä toimintaohjeita erilaisiin päivittäisiin tilanteisiin sekä yllättäviin häiriötilanteisiin. Sitä tehdessä huomioitiin Työturvallisuuslain (738/2002) hengen mukaisesti pitkäjännitteinen työskentely yhteistyössä koko henkilöstön kanssa. Turvallisuussuunnitelmaan lisättiin sivu sen

päivitystietoja varten, jolla pyritään varmistamaan, että jatkossakin seuranta toteutuu.

Palaverin jälkeen turvallisuussuunnitelman raakaversio lähetettiin sähköpostilla jokaiselle päiväkodin ryhmälle, koulun rehtorille sekä tekniselle johtajalle kommentoitavaksi. Pyysimme kirjallisia korjausehdotuksia ja kommentteja tuotoksesta annettuun päivämäärään mennessä. (Päiväkodin muistiot, 2013.) Tekninen johtaja, joka toimii Hämeenkosken kunnassa myös turvallisuuspäällikkönä, otti turvallisuussuunnitelman vastaan tyytyväisenä. Hänen näkemyksensä mukaan se vauhdittaa kiinteistöhuollon lomakkeiden tekoa, joihin merkitään kohteiden huoltojen aikaväli, huollon toteutus ja tekijä. Tämä seurantalomake liitetään osaksi päiväkodin turvallisuussuunnitelmaa. Myös palopäällikkö lupautui tarkistamaan valmiin suunnitelman ja kommentoimaan sitä.

Opinnäytetyön raporttiosan kirjoittamista teimme koko työskentelyvaiheen ajan. Samoin työstimme päiväkodille tehtävää turvallisuussuunnitelmaa eli tuotosta, joka tässä vaiheessa on sekä sähköisessä muodossa että kansiona. Turvallisuussuunnitelman koostaminen kesti kokonaisuudessaan neljä kuukautta. Työillan jälkeen aloimme työstää varsinaista turvallisuussuunnitelmaa. Turvallisuussuunnitelman kokoamiseen päiväkodin johtaja sai käyttää myös työaikaansa. Vaikka aiemmin tehtyjä ohjeita oli jo olemassa, niiden päivittämiseen ja kokoamiseen kului yllättävän paljon aikaa, joten turvallisuussuunnitelman työstäminen jatkui myös vapaa-ajalla.

5.3 Tuotoksen esittely

Tämän opinnäytetyön tuotoksena valmistui päiväkotiki Päävapaisten turvallisuussuunnitelma. Se on sekä sähköisenä että kansiomuodossa. Kansiota säilytetään päiväkodissa sovitussa paikassa, josta se on henkilökunnan saatavissa. Sähköinen versio takaa, että turvallisuussuunnitelma on helposti muokattavissa ja päivitettävissä yksikön tarpeiden mukaisesti. Lisäksi turvallisuussuunnitelma on tarkoitus saada kunnan internet-sivuille, kunhan Hämeenkosken kunnan sivistyslautakunta on sen hyväksynyt.

Turvallisuussuunnitelma sisältää päiväkotia Päivänpaisteen esittelyn, yhteystiedot, katsauksen lainsäädäntöön turvallisuussuunnitelman taustalla ja toimintaohjeet erilaisiin tilanteisiin. Turvallisuussuunnitelman sisältää:

- Yhteystiedot ja päiväkodin esittely.
- Tärkeät puhelinnumerot
- Johdanto
- Lait ja asetukset
- Lapsen tuominen ja hakeminen päivähoitosta.
- Toimintatavat ulkona ja sisällä.
- Ohjeita retkelle lähtiessä
- Onnettomuustilanteiden hallinta. (Tapaturmat, epidemiat, tulipalo, lapsen katoaminen jne.)
- Lastensuojelutilanteet
- Työtapaturmaohjeet
- Salassapitovelvollisuus ja ohjeet tietokoneelle.

Turvallisuussuunnitelma noudattaa pääpiirteissään Saarsalmen (2008) oppaan suosituksen mukaista sisältöä, lukuun ottamatta päiväkodin teknisiä tietoja, jotka löytyvät jo aiemmin yksikköön laaditusta Pelastussuunnitelmasta. Lisäksi turvallisuussuunnitelman liitteenä on Päiväkodin oma palotarkastus-kaavake, tartuntatauti-ohjeet, lääkehoitosuunnitelma ja sopimus lääkkeen antamisesta sekä alueen kartta. Näistä muodostuu yhdessä päiväkotiin kattava turvallisuuskansio.

Turvallisuussuunnitelman visuaalinen ilme ja rakenne on pyritty tekemään helposti luettavaksi ja houkuttelevaksi. Ohjeet on tehty mahdollisimman selkeiksi ja yksiselitteisiksi. Kannen kuva on käytössä myös päiväkotia Päivänpaisteen esitteessä ja sen käyttöön on saatu lupa lapsen vanhemmilta, lisäksi tuotoksen kuvituksessa on käytetty Clip art- kuvia elävöittämään tuotoksen visuaalista ilmettä. Turvallisuussuunnitelman koko on A-4 ja laajuudeltaan 32 sivua, johon sisältyy liitteet.

5.4 Prosessin arviointia

Toinen tämän opinnäytetyön tekijöistä työskentelee lähiesimiehenä päiväkodissa, johon toteutimme toiminnallisen opinnäytetyömme. Hänen työtehtäviinsä kuuluu lähiesimiestyön lisäksi myös päiväkodin lapsiryhmässä työskentely päivittäin.

Toinen opinnäytetyöntekijöistä työskentelee lähiesimiehenä vanhustenhuollossa, jossa turvallisuus näkökohtien huomiointi on ollut entistä enemmän esillä.

Molempien esimiestäusta vaikutti teoriapohjan valintaan. Turvallisuusjohtaminen oli meille molemmille käsitteenä uusi ja siksi mielenkiintoinen. Tässä työssä sovelsimme sitä päivähoitoon, mutta samalla tavalla se on mukana esimiestyössä muillakin toimialoilla. Aikaisemmin emme ole huomioineet turvallisuusjohtamista ja riskien arviointia samalla tavoin päivittäisessä esimiestyössä kuin tämän prosessin aikana ja sen jälkeen. Opinnäytetyön suunnitelmaa tehtiin yhteistyössä sivistyspalveluista vastaavan rehtorin kanssa. Lisäksi palopäällikkö tarkisti valmiin turvallisuussuunnitelman ja antoi korjausehdotuksensa, jotka toteutimme. Turvallisuussuunnitelman työstämisen aikana olimme yhteydessä kunnan tekniseen johtajaan, jonka vastuulle jäi toimittaa tarkistuslista kiinteistön huollosta, huoltoajoista ja niiden vastuuhenkilöistä.

Opinnäytetyön teoriapohja muotoutui turvallisuussuunnitelman ohjeistuksiin liittyvistä kokonaisuuksista: riskit, turvallisuusjohtaminen ja lainsäädäntö.

Voidaksemme lisätä viitekehyksen luotettavuutta, käytimme mahdollisimman ajantasaista tietoa, joten lähteemme ovat pääasiassa vuonna 2003 tai sen jälkeen julkaistua sekä suomen- ja englanninkielistä aineistoa. Lähteissä on melko runsaasti hyödynnetty tutkimustiedon lisäksi oppaita, jotka liittyvät varsinaisen tuotoksen eli turvallisuussuunnitelman tekoon ja sisältöön.

Päiväkodin henkilökunnalle pidettyyn työiltaan valitsimme toiminnalliseksi aineiston keruu menetelmäksi Learning Cafén. Se oli toiselle meistä uusi tapa työskennellä ryhmässä, samoin kuin päiväkodin henkilökunnallekin. Joten moni meistä oppi jotakin uutta ryhmätyöskentelystä illassa ja menetelmän esittely ja illan kulun esittely oli siis perusteltua. Työillan aikana sopimamme työnjako toteutui ja edesauttoi työillan etenemistä aikataulun mukaisesti. Aikataulu toteutui suunnitellusti ryhmätyöskentelyn ajan, toisen meistä huolehtiessa ajan seurannasta, mutta loppukeskustelulle olisi pitänyt varata enemmän aikaa, koska ilta

hiukan venyi sovitusta. Joskin keskustelu oli loppuun saakka innostunutta ja työntekijät eivät kiirehtineet pois.

Työillasta kerätty aineisto tuki omaa käsitystämme, joka oli muotoutunut teoria-pohjaa tehdessämme riskikohdista päiväkodissa. Päiväkodin henkilökunta oli erityisen huolissaan pihan, pysäköintialueen ja porttien turvallisuudesta lasten haku-tilanteissa, samoin kuin Palosaari ja Saarsalmikin (2006, 37) nostivat nämä samat vaaranpaikat tutkimuksessaan esiin. Spontaanisti tullut palaute työillasta oli päiväkodin esimiehenä työskentelevälle opinnäytetyön tekijälle ollut positiivista.

Learning Café -menetelmästä oli pidetty, koska kaikki työntekijät saivat osallistua tekemiseen tasavertaisesti ja kaikkien ääni tuli myös kuulluksi. Jokaisen työntekijän oma kokemus oli tärkeä ilman, että siihen vaadittiin mitään varsinaista tietoa siitä, mitä jossain laissa sanottiin. Alkukankeuden jälkeen myös yhteinen keskustelu sujui luottamuksen vallitessa.

Työillassa sovitut aihealueet käsiteltiin henkilöstön viikkopalavereissa sovitusti ja olemassa olevat ohjeistukset päivitettiin työntekijöiden kanssa yhdessä. Viikkokokouksissa lähiesimiehenä toimiva opiskelija oli päävastuussa niiden toteutuksesta, koska se luontevasti kuului myös hänen työhönsä. Koska palavereissa käsiteltiin myös muita asioita, katsoimme, ettei toisen opiskelijan läsnäolo ollut perusteltua. Kävimme kuitenkin esiin nousseet asiat yhdessä läpi ennen kuin siirsimme ne varsinaiseen turvallisuussuunnitelmaan. Toisen opiskelijan ulkopuolinen näkökulma oli tärkeä, koska hän pystyi katsomaan asioita objektiivisemmin kuin henkilöstö ja päiväkodin johtajana toimiva opiskelija.

6 POHDINTA

Päätimme tehdä opinnäytetyömme yhdessä melko pian opintojemme alettua syksyllä 2012. Ensisijainen opinnäytetyön ideamme ei toteutunut, koska emme löytäneet sille työelämästä vastakaikua. Sen sijaan päädyimme toissijaiseen vaihtoehtoon, joka nousi toisen opinnäytetyön tekijän työstä ja palvelee sekä työnantajaa, työyhteisöä että myös opinnäytetyöntekijää hänen perustehtävässään päiväkodin johtajana. Toinen meistä työskentelee vanhustenhuollossa esimiestehtävissä ja näemme, että näkökulmana turvallisuusjohtaminen ja riskien tunnistaminen koskettaa tänä päivänä työyhteisöjä kasvavassa määrin sosiaali- ja terveysalalla. Päiväkodin turvallisuussuunnitelma on aiheena työelämälähtöinen, ajankohtainen ja perusteltu.

Suomalaisessa päivähoidossa pelastussuunnitelma on lakisäätäinen, mutta laajempi turvallisuussuunnitelma on vapaaehtoinen, eikä sen muotoa ja sisältöä ole määritetty tarkasti, kuten esimerkiksi englantilaisessa päivähoidossa. Saarsalmen (2008) toimittamassa turvallisuussuunnitelmaoppaassa sisältömalli on moniselitteinen, eikä ohjeiden tarkkuusastetta määritellä kovinkaan selkeästi. Niitä ei voi suoraan ottaa päivähoitoyksikön turvallisuussuunnitelmaan, vaan ohjeet on muokattava helpommin luettavaksi ja ymmärrettäväksi kunkin päivähoitoyksikön tarpeiden ja näkemysten mukaisesti. Tästä varmaan osaltaan johtuu eri turvallisuussuunnitelmien sisällön laajuudessa. Sen vuoksi voidaan turvallisuussuunnitelman laatiminen kokea haastavaksi päivittäisen työn ohessa.

Englannissa toteutetussa vastaavanlaisessa oppaassa päivähoidon työntekijöille, ohjeet on tehty sellaiseen muotoon, että ne voidaan suoraan ottaa käyttöön päivähoitopaikoissa. Parkerin (2006) oppaan visuaalinen ilme on lukemaan houkuttelevampi kuin Saarsalmen opas, koska siinä on käytetty kuvia ja teksti on helpommin luettavaa. Olisi toivottavaa, että joku laatisi vastaavanlaisen tietopaketin myös Suomeen, jolloin päiväkotien turvallisuussuunnitelmien teko olisi helpompaa eivätkä suunnitelmat poikkeaisi niin paljon eri paikkakuntien välillä. Opas voisi toimia paremmin myös oppikirjana alan opiskelijoille, kun turvallisuusasiat olisivat helpommin omaksuttavassa muodossa.

Kevään aikana tilanne päiväkotia Päivänpaisteessa muuttui olennaisesti siitä, kun suunnittelimme ensimmäisen kerran turvallisuussuunnitelman tekemistä opinnäytetyönä. Päiväkotia on muuttanut toimintansa parakkeihin rakennusvirheistä johtuvien sisäilmaongelmien vuoksi. Henkilökunta on ollut ylimääräisen kuormituksen alaisena jatkuvien muuttojen ja sairastelujen takia ja päiväkotia saattaa joutua toimimaan parakeissa jopa kesään 2014 saakka.

Nykyisissä olosuhteissa turvallisuussuunnitelman merkitys on noussut erityisen suureksi rakentamisen jälkeisten ongelmien vuoksi. Aikaisemmin, kahdessa pienessä yksikössä, oli myös turvallisuuden johtaminen helpompaa, kun henkilökuntaa oli vähemmän ja asiat voitiin keskustella helpommin kaikkien työntekijöiden ollessa paikalla. Toimitilojen ja henkilöstömäärän kasvamisesta johtuen, tarkempi ohjeistus on ehdoton edellytys kaikkien turvallisuuden varmistamiseksi. Sekä Simola (2005, 75) että Lanne (2007, 14 -15) korostavat tiedonkulun ja yhteistyön merkitystä, jotta turvallisuutta voidaan parantaa, tulee yksikön riskit ensin tiedostaa.

Toisaalta poikkeustilanne saattoi edesauttaa henkilöstön kiinnostusta pohtimaan turvallisuusasioita, joskin alkutilanteessa esimiehenä työskentelevälle opinnäytetyöntekijälle oli tuotu esiin, että miksi heidän pitää tehdä esimiehen tehtävät. Turvallisuudesta huolehtiminen nähtiin ehkä enemmän esimiehen kuin koko työyhteisön asiana. Vaikka esimies on työnantajan edustajana vastuussa lakisääteisesti turvallisuustyöstä yksikössään, Kerkon (2001, 15) mukaan koko henkilöstöllä on pääsääntöisesti halu osallistua yksikkönsä turvallisuutta koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Learning Café osoittautui toimivaksi työskentelymalliksi päiväkodin työillassa. Saamamme suullisen palautteen mukaan työilta osallistuneet kokivat työskentelytavan toimivana ja innostavana. Työilta oli myös avannut turvallisuussuunnitelman merkitystä työyhteisölle ja se alettiin nähdä tärkeänä välineenä esimerkiksi perehdytyksessä uusille työntekijöille ja kaikkien on helpompi tarkistaa toimintaohjeet eri tilanteisiin, kun ne löytyvät kootusti yhdestä paikasta.

Turvallisuussuunnitelman tuottamisessa teimme tiivistä yhteistyötä toimeksiantajan kanssa pyytäen heiltä palautetta produktin työstämisen eri vaiheissa.

Sekä päiväkodin henkilökunta että teknisen ja sivistystoimen virkamiehet ovat olleet työstämässä turvallisuussuunnitelmaa ja olemme muokanneet sitä saamamme palautteen huomioiden. Kielellisesti pyrimme selkeisiin yksinkertaisiin ohjeisiin, jotka ovat informatiivisia ja kirjoitettu tiedottavalla asiatyylillä sekä miellyttävään visuaaliseen ilmeeseen, jonka työstämiseen saimme apua sivistystoimen toimistosihteeriltä.

Saavutimme opinnäytetyöllemme asetetun tavoitteen. Prosessin aikana saimme päiväkodin turvallisuussuunnitelman valmiiksi. Se on työstetty yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa. Se on sekä kansion muodossa että sähköisessä muodossa, joten sitä on helppo päivittää ja muokata jatkossa tarpeen mukaan. Esitteimme valmiin turvallisuussuunnitelman toimeksiantajan edustajalle 18.12.2013 ja se viedään vuoden 2014 ensimmäiseen Hämeenkosken kunnan sivistyslautakunnan kokoukseen hyväksyttäväksi. Sen jälkeen turvallisuussuunnitelma esitellään päiväkodin henkilökunnalle työllässä sekä päivähoitolasten vanhemmille kevään vanhempainilloissa.

Opinnäytetyöprosessi toteutui toimintasuunnitelman mukaisessa aikataulussa. Olemme olleet vuorotellen opintovapaalla ja todenneet, että opiskelu työn ohessa asettaa aikataululle ja työn ja opintojen yhteensovittamiselle omat haasteensa. Toisaalta olemme myös saaneet tukea toisistamme prosessin eteenpäin viemisessä. Aikataulu oli laadittu melko tiiviiksi tietoisesti, koska tunnistimme molemmat, vaikka aikataulu olisi tehty väljemmäksi, se ei olisi välttämättä tuonut lisäarvoa työskentelyymme. Tuotoksen työstäminen, joka on käytännönläheistä ja tuttua työtä molemmille sujui helposti, mutta opinnäytetyön raportin kirjoittaminen oli haasteellista ja ajoittain melkoista vuorikiipeilyä tunnetasolla. Kirjoittamisen edetessä rohkaistuimme kommentoimaan ja muutamaa toisen tekstiä rohkeammin ja kirjoittaminen alkoi muistuttaa prosessikirjoitusta. Kehityimme molemmat sekä palautteen antajina että vastaanottajana.

Käytimme lähdeaineistona opinnäytetyön raportissa tutkimustietoa, joka on ajantasaista, mutta myös melko runsaasti oppaita, jotka liittyivät suoraan tuotoksen aiheeseen ja näin koimme ne perustelluiksi.

Tämä opinnäytetyö on päänavaus päiväkodin turvallisuuden saralla, jatkotyönä olisi luontevaa suunnitella turvallisuuskoulutusta yksikköön tai selvittää vanhempien ja lasten näkökulmasta turvallisuutta päivähoidossa ja mitkä asiat heidän mielestään ovat siinä tärkeitä. Turvallisuuskävelyn toteuttaminen riskikohteiden tunnistamiseksi voisi olla remontin valmistuttua varsinaisen päiväkodin tiloissa aiheena seuraavalle toiminnalliselle opinnäytetyölle. Tämän kävelyn voisi lasten kanssa toteuttaa MLL:n Kuuden Koon Mallissa esitetyn turvallisuuskävelyn tavoin (Kuuden Koon Malli 2009, 13 - 14).

LÄHTEET

Action Planning for Child Safety. 2010. Update on the strategic and coordinated approach to reducing the number one cause of death and disability for children in Europe – injury 2010. Amsterdam. European Child Safety Alliance.

Asetus lasten päivähoidosta 239/1973. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>

Asetus pelastustoiminnasta 787/2003. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030787>

Organisaatio 2013. Hämeenkosken kunta. [viitattu 1.12.2013]. Saatavissa:

http://www.hameenkoski.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=73

Elintarvikelaki 23/2006. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060023>

Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., 2008. Tutki ja kirjoita. 13.- 14.osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kerkko, P. 2001. Turvallisuusjohtaminen. Aavaranta-sarja no. 49. Jyväskylä:PS-kustannus.

Kokljuschkin, M. 2001. Unelmien päiväkotii. Kohti parempaa oppimisympäristöä. Helsinki: Tammi.

Kuuden Koon Malli. Tapaturmien ehkäisyn toimintamalli kouluun ja päiväkotiin 2009. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Kytömäki, L. 2011. Opas turvallisuuskävelyn järjestämiseen. Laurea ammattikorkeakoulu. Opas

Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040075>

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504>

Laki lasten päivähoidosta 36/1973. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta 44/2006.

Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060044>

Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 603/1996. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960603>

Lanne, M. 2007. Yhteistyö yritysturvallisuuden hallinnassa. Tutkimus sisäisen yhteistyön tarpeesta ja roolista suurten organisaatioiden turvallisuustoiminnassa. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto, Tuotantotalouden osasto. Väitöskirja.

Lastensuojelulaki 417/2007. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>

Lastensuojelun keskusliitto. 2012. Lastensuojelun ja päivähoiton yhteistyötä kehitettävä. Lehdistöiedote. [Viitattu 1.12.2013]. Saatavissa:

http://www.lskl.fi/tiedottaa/tiedotusvalineille/tiedotteet/tiedotteet_2012/lastensuojelun_ja_paivahoidon_yhteistyota_kehittava.2267.news

Learning Cafe –menetelmä 2011. Lahden ammattikorkeakoulu [viitattu

13.8.2013]. Saatavissa: <http://www.lpt.fi/tykes/pages/methods.php?MCID=203#>

Levä, K. 2003. Turvallisuusjohtamisjärjestelmien toimivuus: vahvuudet ja kehittämishaasteet suuronnettomuusvaarallisissa laitoksissa. Helsinki:

Turvatekniikankeskus, TUKES -julkaisu 1/2003. Väitöskirja.

Mahkonen, S. 2012. Päivähoito ja laki, Helsinki, Edita

MacKay, M. & Vincenten, J. 2012. Child Safety Report Card 2012: Europe Summary for 31 Countries. Birmingham: European Child Safety Alliance, Eurosafe. (pdf)

Markkula, J. & Öörni, E. (toim.) 2009. Turvallinen elämä lapsille ja nuorille. Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma. Terveys- ja Hyvinvoinninlaitos, Raportti 27/2009.

Outinen, M. (toim.) 2005. Riskit hallintaan - Miten lähdän riskien hallinnan polulle? Riskienhallinnan kehittämisprojekti sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioille 2004 - 2005. Stakes. Helsinki: Stakesin monistamo.

Paananen, S. 2006. Lapsen hyvinvointia edistävä arki päivähoitossa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Varhaiskasvatuksen laitos. Pro gradu.

Paasonen, J. (toim.), Huuromonen, P. & Paasonen, H. 2012. Oppilaitoksen turvallisuusjohtaminen. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Palosaari, A. & Saarsalmi, O. 2006. Päivähoitopaikkojen tilat ja turvallisuus. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:10. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Parker, L. 2006. How to Keep Young Children Safe, Great Britain, David Fulton Publishers.

Pelastuslaki 468/2003. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030468>

Piste tapaturmille [viitattu 8.7.2013]. Terveysten- ja Hyvinvoinninlaitos.

Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/pistetapaturmille-fi/lapset/paivahoito/paivahoitoikaisten-tapaturmat

Päiväkoti Päivänpaisteen palaverimuistiot 2013. Hämeenkoski. Henkilökunnan käyttöön.

Riskien arviointi 2013. Työsuojeluhallinto [viitattu 6.1.2014]. Saatavissa:

<http://www.tyosuojelu.fi/fi/riskienarviointi>

Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu. Opas sosiaali- ja terveydenhuollon johdolle ja turvallisuusasiantuntijoille. 2011 Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2011:15. Helsinki: STM.

Ristioja, J. & Tamminen, H. 2010. Työturvallisuus ja työhyvinvointi päivähoitossa. Helsinki: Työturvallisuuskeskus TTK, Kuntaryhmä.

Saarsalmi, O. (toim.) 2008. Päivähoidon turvallisuussuunnittelu. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Stakes. Oppaita 71. Vaajakoski: Gummerus.

Sarkonen, A. 2011. APUA-mappi turvallisuusjohtamisen välineenä Jyväskylän kaupungin päivähoidossa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutushjelman, ylempi AMK Sosiaali- ja terveysala.

Simola, A. 2005. Turvallisuusjohtaminen esimiestyönä. Tapaustutkimus pitkäkestoisen kehittämishankkeen läpiviennistä teräksen jatkojalostustehtaassa. Teknillinen tiedekunta. Tuotantotalouden osasto. Työtieteen yksikkö. Oulun yliopisto. Väitöskirja.

Terveydensuojelulaki 763/1994. saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940763>

Turvallisuusjohtaminen 2010. Työsuojeluoppaita ja -ohjeita 35. Helsinki: Työsuojeluhallinto.

Työsuojeluvastuu. 2013. Työturvallisuuskeskus [Viitattu 7.11.2013]. Saatavissa:

<http://www.ttk.fi/tyosuojeluvastuu>

Työsuojeluvastuut. 2011. Työsuojeluhallinto [viitattu 7.11.2013]. Saatavissa:

<http://www.tyosuojelu.fi/fi/tyosuojeluvastuut>

Työturvallisuuslaki 738/2002. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi

LIITTEET

LIITE 1 Opinnäytetyön tiedonhaku

Haun ajankohta	Tietokanta	Hakutermit	Hakutulos/ Valittu määrä	Valitut tiedonlähteet
23.7.2013	Nelli	Turvallisuusjoh*	10/1	Lanne, M. 2007. Yhteistyö yritysturvallisuuden hallinnassa. Tutkimus sisäisen yhteistyön tarpeesta ja roolista suurten organisaatioiden turvallisuus-toiminnassa. Espoo: VTT Publication 632. Väitöskirja. Tiedonhaun kriteerit eivät täyty
15.10.2013		Turvallis? Päiväk?	2/0	
5.6.2013	Melinda	päiväh* AND turva*	58/1	Saarsalmi, O. (toim.) 2008. Päivähoidon turvallisuussuunnittelu. Stakes. Oppaita 71 Simola, A.2005. Turvallisuusjohtaminen esimiestyönä. Tapaustutkimus pitkäkestoisen kehittämishankkeen läpiviennistä teräksen jatkojalostustehtaassa. Teknillinen tiedekunta. Tuotantotalouden osasto. Työtieteen yksikkö. Oulun yliopisto. Väitöskirja.
		turvallisuusjohtaminen	214/1	
7.11.2013	Ebsco	Safty AND management AND daycare	9/0	Tiedonhaun kriteerit eivät täyttyneet
		Safty AND (management OR learde*)AND daycare	29/0	tiedonhaun kriteerit eivät täyty

5.6.2013	Google Scholar	turvallisuusjohtamisen riskit päiväkodissa	42/2	Sarkonen, A. 2011. APUA-mappi turvallisuusjohtamisen välineenä Jyväskylän kaupungin päivähoitossa.